

ARCADELE CRITICE ale lui MIRCEA DINUTZ

Volumul **Arcade critice** (Ed. Pallas Athena, Focșani, 2014) pe care Mircea Dinutz nu a mai ajuns să-l imprime pentru că “timpul n-a mai avut răbdare” cu el, este finalizat, acum, de Doamna Rodica Lăzărescu.

Volumul însumează 18 cronici (8 la volume de poezie, 10 la romane). Cu două-trei excepții (Liviu Ioan Stoiciu, Nicolae Gheran, Constantin Trandafir), cronicarul se oprește la opera unor scriitori mai puțin vocali și mai puțin cunoscuți la scară națională “decât i-ar recomanda opera lor”. Toți aceștia au o notă comună esențială: “înnobilează **marginea**” prin seriozitate, devoțiune și, nu în ultimul rând, prin respect statornic pentru valorile literare și cultivarea lor.

Poezii comentate sunt: Liviu Ioan Stoiciu (“Lanțul”, 2012), Mircea Popovici (“Cabinetul de stampe”, 2009), Marcel Mureșan (“Poeme”, 2008), Ion Tudor Iovan (“Îți voi injecta poezia în sânge”, 2011), Șerban Codrin (“Testament din strada Nisipuri”, ediția a II-a, 2008), Dan Petrușca (“Și celelalte cuvinte”, 2011), Ovidiu Genaru (“Trandafir cu venele tăiate”, 2008), Paul Spirescu. Toți aceștia sunt poeți tineri sau aflați la momentul maturității creatoare.

Propunându-și să surprindă originalitatea poetului, comentariul, pornind de la debut până la ultimul volum, se centrează pe temele și motivele nucleare ale imaginarului poetic investigat având în vedere și filiațiile cu universuri poetice mai îndepărtate sau mai apropiate în timp. În felul acesta criticul identifică clapele lirico-tematice și stilistice, structura imaginarului trasând parametrii care să-i permită stabilirea locului poetului în cadrul liricii românești contemporane.

În legătură cu scriitura cronicarului este de menționat știința citatului pertinent și *dialogul* dintre universul poetului și stilul (metoda) criticului. Autorul “arcadelor critice” e conștient de subiectivitatea și relativitatea aprecierilor sale atunci când afirmă că “formula poetică [a autorului comentat] nu suportă, cu ușurință, o etichetare.”

După decembrie 1989, cu repeziciune, am ajuns în pragul unei inflații de *memorii* și *jurnale* care mai de care fabricate, îndoielnice dacă nu chiar mincinoase. Evident că observația noastră dură nu vizează paginile scrise de românii anticomuniști care au suferit cumplit în închisorile comuniste. O replică la această inflație care deformează o realitate trecută ori trecutul recent pot fi considerate *memoriile* lui Nicolae Gheran și *jurnalul* lui Constantin Trandafir.

Secțiunea din “Arcade critice” consacrată prozatorilor se deschide cu cronicile la cele trei volume “Arta de a fi păgubaș” semnate de Nicolae Gheran. Obiectivul celor trei recenzii este de a demonstra caracterul de **proză literară** a paginilor memorialistice ale aceluia care și-a dedicat viața realizării ediției critice a operei lui Liviu Rebreanu (23 de volume + ”Liviu și Fanny Rebreanu. Intime” - corespondență), ediție secondată de “Tânărul Rebreanu” și “Rebreanu. Amiaza unei vieți”, două studii monografice care reconstituie drumul vieții și al creației marelui romancier. Folosind falsa rezumare, Mircea Dinutz descifrează sensurile filosofice și etice ale memoriilor, substanța lor realistă și, nu în ultimul rând, arta de povestitor și de portretist a lui Nicolae Gheran. Evocarea vremurilor comuniste, portretele politrucilor și a “scriitorilor” cu care a avut relații de serviciu sunt făcute obiectiv, echilibrat, nuanțat, fără înverșunarea care caracterizează pe unii din campionii revizuirilor. Episoadele anecdotice, umorul, ironia, autoironia, observația pătrunzătoare și înțelegerea dau vitalitate literară persoanelor evocate. “Arta de a fi păgubaș” este un autentic și fermecător Bildungsroman.

Constantin Trandafir își începe jurnalul (“1989. Vedere din provincie”, Ed. Vestala, 2009) în 1974. Pe bună dreptate se întreabă Mircea Dinutz, în cronică consacrată cărții, de ce cel care “înnobilează **marginea** și sfidează *centrul*” nu și-a publicat jurnalul imediat după evenimentul din decembrie 1989. Cronicarul își răspunde, la fel de îndreptățit: “se înmulțiseră disidenții care erau câtă frunză și iarbă, conform principiului: *puțini au fost, mulți au rămas*, iar scrierile diaristice invadaseră tarabelele și librăriile din întreaga țară.” În “Câteva cuvinte” care prefațează jurnalul, autorul, cu umor, se mărturisește: “Personal n-am fost disident, nu-s nici de dreapta, nici de stânga, nici măcar inteligent.” În spatele umorului crengist (cf. Mircea Dinutz) descoperim autenticitatea paginilor diaristice ale autorului.

Prozatorii (romancierii) despre care scrie cronicarul sunt: Petru Cimpoșu (“Povestea Marelui Brigant”, 2000), Constantin Stan (“Gerda”, 2004), Viorel Savin (“Impostorul sau Arta înfrângerii de sine”, 2011), Victor Mitocaru (“Călătoria prin Utopia Felix”, 2011), Petre Isachi (“Amanta de proximitate”, 2011), Ioan Neșu (“Ăștia”, 2010). Și în cazul prozatorilor, cronicarul le jalonează drumul creației de la debut până la ultima carte publicată pregătind astfel prezentarea ei trecând în revistă toate componentele textului (problematică-subiect, tehnici narative, construcție, tipologia personajelor, stil) cu accentul pe aspectul care dă personalitatea romanului și prin care acesta se inserează în fluxul prozei contemporane. De fiecare dată, în observații turnate în propoziții clare, concise, pertinente, cronicarul pune în lumină partea bună a romanului. Binevoitor față de cărțile recenzate, Mircea Dinutz nu ocolește criticile pentru neajunsuri: paginile de umplutură, confuzia între complicat și complex, “fidelitatea” față de modele etc.

Având în vedere că scriitorii supuși analizei, cu două-trei excepții, sunt din **marginea**, cred că multe din aprecierile laudative au și un substrat polemic, subtil construit. Aprecierile sunt o replică la publicitatea, de multe ori, fără limite, făcută prin diferite canale unor opere venite din **Centru** sau din “centre” afiliate, multe din ele cu nimic superioare celor create în **provincie**. Redactor-șef al revistei “Pro Saeculum”, Mircea Dinutz a militat permanent pentru respect și echilibru între *centru* și *provincie*.

Mircea Dinutz practică o critică constructivă, nu una judecătorească. Cronicile sale sunt adevărate nuclee de articol de dicționar literar și punct de plecare pentru studii monografice la care a meditat.

Marea cantitate de literatură de toate calibrele, în toate genurile face imposibil scrierea de unul singur a unei istorii a literaturii chiar și numai pentru, să zicem, ultima decadă. În aceste condiții ceea ce se poate face profesionalist și onest este doar o istorie literară pe genuri ori pe generații creatoare. Într-o astfel de întreprindere din bibliografia critică de consultat nu poate lipsi un titlu precum *Arcade critice* de Mircea Dinutz.

În calitate de cronicar literar semnatarul *Acardelor critice* și a *Anamnezelor necesare* este un Perpessicus al literaturii vremii sale.